

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 15.12.2006
KOM(2006) 806 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

**Dvojročná správa týkajúca sa osobitného rámca pomoci pre tradičných dodávateľov
banánov z krajín AKT**

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Dvojročná správa týkajúca sa osobitného rámca pomoci pre tradičných dodávateľov banánov z krajín AKT

1. Úvod

Dovoz banánov do Európskeho spoločenstva je tradične regulovaný kvótoým systémom so silným preferenčným zaobchádzaním pre banány z Afriky, Karibiku a Tichomoria (AKT). V 90. rokoch 20. storočia a na začiatku nasledujúceho storočia vzniklo niekoľko konfliktov v danej záležitosti. Kvótoým systém bol pozmenený (v roku 1998 a 2001), a nakoniec ho od 1. januára 2006 nahradil systém založený výlučne na clách.

S cieľom pomôcť dvanástim tradičným dodávateľom banánov z krajín AKT vyrovnáť sa so zmenami týkajúcimi sa obchodných opatrení, v roku 1999 bol vytvorený osobitný rámec pomoci (SFA), ktorý je financovaný prostredníctvom účelovej rozpočtovej položky. Nasledujúcich päť afrických a sedem karibských krajín boli tradičnými dodávateľmi a preto sú príjemcami v rámci SFA:

Belize, Kamerun, Kapverdy, Dominika, Grenada, Pobrežie Slonoviny, Jamajka, Madagaskar, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny, Somálsko a Surinam.

Tento rámec poskytuje technickú a finančnú podporu na konkrétne projekty, ktoré predložili uvedené krajiny a je založený na dlhodobej stratégii vopred dohodnutej a schválenej Komisiou. Príspevky pre jednotlivé krajiny sa počítajú na ročnom základe, pričom sa berú do úvahy dve kritéria, a to pozorované nedostatky v konkurencieschopnosti v porovnaní s dodávateľmi z tretích krajín a význam produkcie banánov pre hospodárstvo príslušných krajín AKT. Ročný rozpočet postupne klesol z 44,5 mil. EUR v roku 1999 na 30,7 mil. EUR v roku 2006. V rokoch 1999 až 2003 kľúč na prideľovanie bol vytvorený takým spôsobom, aby sa poskytla podpora tým krajinám, ktoré majú nedostatky v konkurencieschopnosti a kde je vyšší podiel sektora banánov na celkovom HDP. Od roku 2004 sa musí pri výpočtoch na národné príspevky uplatňovať maximálna miera zníženia na úrovni 15 %, pričom koeficient je nižší pre tie krajiny, ktoré dosiahli prírastky v konkurencieschopnosti.

2. PRÁVNY ZÁKLAD

Dňa 22. apríla 1999 Rada prijala nariadenie (ES) č. 856/1999¹ zavádzajúce zvláštny systém pomoci tradičným AKT dodávateľom banánov. Dňa 22. júla 1999 Komisia prijala nariadenie č. 1609/1999², ktorým sa stanovujú podrobné pravidlá jeho uplatňovania.

Celkovým cieľom programu je zlepšiť konkurencieschopnosť tradičnej produkcie banánov v krajinách AKT alebo podporovať diverzifikáciu, kde konkurencieschopnosť nemožno dosiahnuť. Súhrnne, zámerom je dosiahnuť tento cieľ poskytovaním príspevkov na projekty určené pre:

- zvýšenie produktivity,
- zlepšenie kvality,
- prispôsobenie produkcie a uvádzania na trh normám kvality Spoločenstva,
- založenie organizácií producentov, ktoré sa budú sústreďovať na zlepšenia uvádzania produktov na trh, ako aj na rozvoj výrobných metód šetrných k životnému prostrediu vrátane predaja banánov v rámci spravodlivého obchodu,
- rozvoj stratégií uvádzania na trh, ktoré umožňujú splniť požiadavky spoločnej organizácie trhu s banánmi v ES,
- pomáhanie producentom banánov pri rozvoji výrobných metód šetrných k životnému prostrediu, vrátane predaja banánov v rámci spravodlivého obchodu.
- podporu diverzifikácie, kde nie je udržateľná konkurencieschopnosť sektoru s banánmi.

V roku 2005 rozpočtová položka vzrástla na 34,5 a v roku 2006 na 30,7 mil. EUR. Príslušné rozhodnutia Komisie, ktoré stanovovali (individuálne) sumy dostupné v roku 2005 a 2006 boli schválené 29. apríla 2005³ a 31. marca 2006⁴. Vzorec na príspevky pre jednotlivé krajiny sa zakladá na dvoch kritériách: nedostatkoch v konkurencieschopnosti medzi každou krajinou AKT a dodávateľmi banánov z tretích krajín a významom sektora na hospodárstvo každého príjemcu. Pokiaľ ide o prvé kritérium, v hodnotení uvedenom v oddiele 7 sa dospelo k záveru, že výber cien CIF ako nástroja na meranie konkurencieschopnosti má určité nedostatky, pretože dostatočne neodráža rozdiely v konkurencieschopnosti medzi krajinami AKT a dodávateľmi podľa doložky najvyšších výhod (DNV).

---

¹ Ú. v. ES L 108, 27.4.1999, s. 2.

² Ú. v. ES L 190, 23.7.1999, s. 14.

³ Rozhodnutie Komisie C/2005/1303

⁴ Rozhodnutie Komisie C/2006/1137

Článok 9 nariadenia Rady stanovuje, že „k 31. decembru 2000 a potom každé dva roky predloží Komisia Európskemu parlamentu a Rade správu o vykonávaní tohto nariadenia, ako aj prípadné vhodné návrhy“. Súčasná správa sa vzťahuje na roky 2005 a 2006. Predchádzajúca správa, ktorá sa vzťahovala na roky 2001 a 2003 bola vydaná 21. decembra 2004⁵.

3.   **INFORMÁCIE O TRHU**

V roku 2005 sa v EÚ skonzumovalo 4 371 324 ton banánov, z toho 3 722 949 ton bolo dovezených a 648 375 ton sa vypestovalo v rámci Spoločenstva, čím sa EÚ stala druhým najväčším dovozným trhom na svete po USA (3 824 409 ton). Takmer všetky banány dovezené do USA v roku 2005 boli pôvodom z Južnej Ameriky (banány z krajín AKT predstavovali iba 4 437 ton alebo 0,12 % z celkového dovozu).

Naopak, ES zásobovali tri rôzne skupiny: Južná Amerika, krajiny AKT a producenti ES. V roku 2005 podiel dovozu z Južnej Ameriky do ES bol 79,5 % z celkového objemu, zatiaľ čo zostávajúcich 20,5 % predstavovalo podiel z krajín AKT. Hlavní dodávatelia z Južnej Ameriky na trh ES v roku 2005 boli Ekvádor s 1 059 245 tonami, Kolumbia s 878 229 tonami a Kostarika s 623 468 tonami. Počas toho istého obdobia, najväčší dodávatelia z krajín AKT do krajín Spoločenstva boli: Kamerun, Pobrežie Slonoviny a Dominikánska republika, ktoré vyviezli 253 349 ton v prvom prípade, 183 397 ton v druhom prípade a 144 683 ton v treťom prípade.

Od 1. januára 2006 ES zmenilo dovozný režim. V prvých šiestich mesiacoch 2006, ceny za všetky banány (z Južnej Ameriky, krajín AKT a ES) boli nižšie ako v roku 2005, ale porovnateľné s cenami z roku 2004.

4.   **OBCHODNÝ REŽIM EÚ**

Od 1. januára 2006, ES uplatňuje nový dovozný režim na banány, ktorý spočíva v cle 176 EUR za tonu v rámci DNV a v bezcolnej kvóte 775 000 ton na banány z krajín AKT. Nový režim zodpovedá záväzkom ES prejsť od roku 2006 z predchádzajúceho kvótového systému na režim založený výlučne na clách. Taktiež berie do úvahy dva arbitrážne nálezy z roku 2005 o úrovni sadzieb navrhnutých ES, ktoré boli predložené v súvislosti s osobitným arbitrážnym konaním WTO stanoveným v prílohe k Úprave o výnimkách z dohody z Cotonou.

ES sa zaviazalo, že bude dôkladne sledovať vplyv nového režimu na dovozy rôzneho pôvodu, aby zabezpečilo zachovávanie rovnocenných podmienok prístupu na trh ako predchádzajúci režim.

---

⁵ KOM(2004) 823 v konečnom znení

Pokiaľ ide o dodávateľov z krajín AKT, na konečný režim obchodovania s banánmi sa budú vzťahovať dohody o hospodárskom partnerstve, ktoré sa v súčasnosti prerokúvajú medzi ES a krajinami AKT a ktoré majú vstúpiť do platnosti 1. januára 2008.

5.   **FINANČNÉ ROZHODNUTIA**

5.1.   Rozpočtová položka 2005

Výbor pre ERF v novembri 2005 schválil návrhy na financovanie, ktoré predložilo všetkých dvanásť príjemcov. Na základe toho Komisia prijala v decembri 2005 príslušné rozhodnutia o financovaní všetky dohody o financovaní boli podpísané v prvej polovici roku 2006. Celková suma všetkých finančných dohôd bola 34,5 mil. EUR, čo predstavovalo zníženie o 7,5 % z výsledku rozpočtového hospodárenia za rok 2004.

V rámci schválených programov, 48 % finančných prostriedkov je určených na zlepšenie konkurencieschopnosti v sektore vývozu banánov v šiestich krajinách. Približne 52 % finančných prostriedkov je určených na diverzifikáciu v ôsmich krajinách AKT. Príloha 1 poskytuje podrobný prehľad rozdeľovania finančných prostriedkov medzi dva hlavné ciele programu.

5.2.   Rozpočtová položka 2006

Návrhy na financovanie, ktoré predložilo všetkých dvanásť krajín schválil v októbri 2006 Výbor pre ERF. Na základe toho Komisia prijala v decembri 2006 príslušné rozhodnutia o financovaní. Očakáva sa, že všetky dohody o financovaní budú podpísané v prvej polovici roku 2007. Celková suma týchto dvanástich dohôd o financovaní bola 30,7 mil. EUR, čo predstavovalo zníženie rozpočtu na rok 2005 o 11 %.

V rámci schválených programov, 39 % finančných prostriedkov je určených na zlepšenie konkurencieschopnosti v sektore vývozu banánov v piatich štátoch AKT. Približne 61 % finančných prostriedkov je určených na diverzifikáciu v deviatich prijímajúcich štátoch AKT. Príloha 1 poskytuje podrobný prehľad rozdeľovania finančných prostriedkov medzi dva hlavné ciele nariadenia Rady (ES) č. 856/1999. Graf 1 poskytuje prehľad rozdeľovania finančných prostriedkov na tieto ciele z časového hľadiska, zatiaľ čo graf 2 podľa krajiny.

6.   **IMPLEMENTÁCIA**

6.1.   Všeobecné administratívne vykonávanie programov

Zavedenie nových finančných pravidiel malo výrazný vplyv na spôsoby realizácie všetkých programov financovaných z rozpočtovej položky. V priebehu rokov 2005 a 2006 bola dokončená väčšina potrebných adaptácií týchto úprav. Zahŕňali predĺženie platnosti väčšiny programov o 24 mesiacov, o ktorých sa rozhodlo pred rokom 2003.

Výsledky prvého overovacieho procesu v roku 2004 podľa článku 164 finančného nariadenia, ukázali, že desať krajín sa rozhodlo pre čiastočne decentralizovaný spôsob riadenia programov, zatiaľ čo v ostávajúcich dvoch krajinách sú programy implementované prostredníctvom centralizovaného riadenia. Tieto úpravy boli prijaté pre programy na rozpočtové roky 2003, 2004, 2005 a pre program navrhnutý na rok 2006, s výnimkou Beliza, ktorý prešiel na čiastočne decentralizovaný spôsob riadenia. Pre programy implementované v rámci centralizovaného riadenia (Belize, Grenada, Surinam, Kamerun a Somálsko), Komisia pripravuje všetky zákazky a vykonáva všetky platby. Pre programy implementované v rámci čiastočne decentralizovaného riadenia (Jamajka, Dominika, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny, Kapverdy, Pobrežie Slonoviny a Madagaskar), časť programu je implementovaná verejným obstarávateľom určeným v dohode o financovaní prostredníctvom programového odhadu. Komisia schvaľuje programové odhady a kontroluje *ex-ante* výberové postupy na zákazky vyššie ako 50 000 EUR a *ex-post* na zákazky nižšie ako 50 000 EUR. Prostredníctvom programových odhadov sú decentralizované platby na prevádzkové náklady a na menšie zákazky podľa nasledujúceho stropu:

Práce	Dodávky	Služby	Granty
< 300 000 EUR	< 150 000 EUR	< 200 000 EUR	≤ 100 000 EUR

Pokiaľ ide o zákazky, na ktoré sa nevzťahujú programové odhady, Komisia kontroluje *ex-ante* výberové postupy na zákazky vyššie ako 50 000 EUR a *ex-post* na zákazky nižšie ako 50 000 EUR a vykonáva platby.

Počas roka 2005 zodpovednosť za programy všetkých príjemcov zo štátov AKT bola zverená príslušným delegáciám. Tento proces bol ukončený v auguste 2005 a vo veľkej miere prispel k zlepšeniu vykonávania programov pokiaľ ide o množstvo (podpísaných zmlúv) ako aj kvalitu. Zúčastnené delegácie sú Jamajka (Jamajka a Belize), Barbados (Dominika, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny a Grenada), Pobrežie Slonoviny, Kamerun, Keňa (Somálsko) a Madagaskar ako aj úrady v Suriname a na Kapverdách.

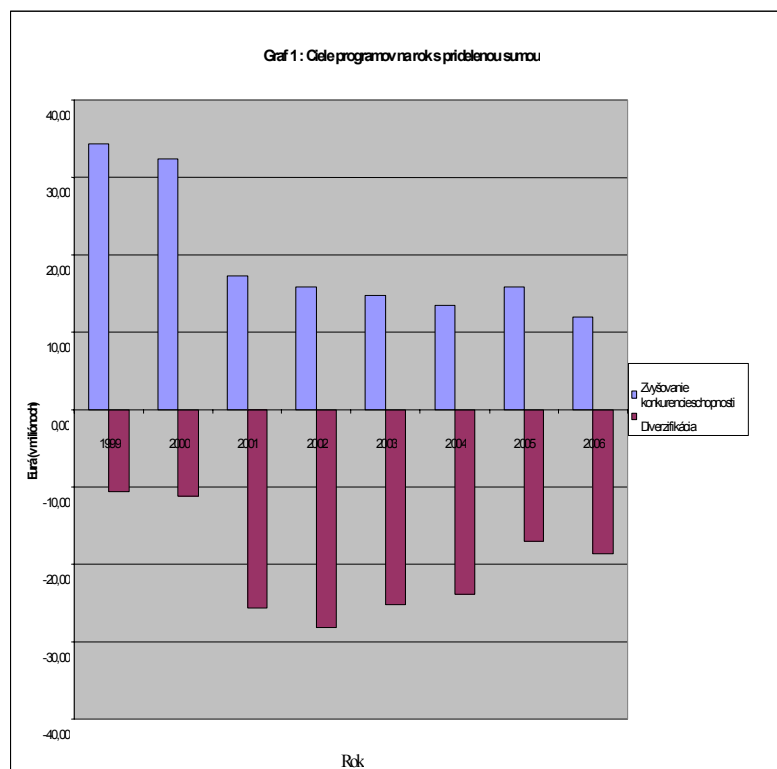
6.2. Zlepšovanie konkurencieschopnosti

Projekty zamerané na konkurencieschopnosť vývozcov banánov pokračovali v piatich krajinách, ktoré podporovali tento cieľ v priebehu rokov 2002-2004. V rokoch 2005 a 2006, tieto programy zahŕňajú:

- Obnovu plantáží v Belize, Kamerune, Jamajke a Suriname. Plantáže na Jamajke niekoľkokrát zasiahli hurikány tak v roku 2004 ako aj v roku 2005. V Belize, na Jamajke a v Suriname sa začali pestovať nové druhy banánov, ktoré sú odolnejšie voči chorobám ako čierna sigatoka.
- Investície na získanie alebo zachovanie certifikátov kvality EUREGAP a/alebo ISO 14001 v Belize, Kamerune, na Pobreží Slonoviny, Jamajke a v Suriname. Tieto normy kvality zaviedli väčší európski maloobchodníci.

- Spracovanie, balenie a skladovanie banánov v Kamerune, na Pobreží Slonoviny a v Suriname.
- Sociálnu infraštruktúru na plantážach a sociálne mikroprojekty pre pracovníkov na plantážach v Kamerune a na Pobreží Slonoviny.
- Technickú pomoc pre Belize, Kamerun a Jamajku, zameranú hlavne na rozvoj vidieka a inštitucionálne posilnenie.

V rámci SFA 2005 Svätá Lucia požiadala, aby mohla použiť 30 % dotácií na odborné vzdelávanie a technickú pomoc s cieľom podporiť zostávajúci sektor vývozu banánov. Aj keď na programy podporujúce konkurencieschopnosť vývozu banánov sa v roku 2005 použilo takmer 50 % dostupných príspevkov, v roku 2006 toto číslo kleslo na 39 %, čo je podobné percento ako v období po roku 2000 (pozri prílohu 1). Všetkých päť krajín, ktoré podporovali tento cieľ, dokázali udržať alebo zvýšiť množstvo banánov vyvázaných do EÚ v priebehu rokov 2003 až 2006.

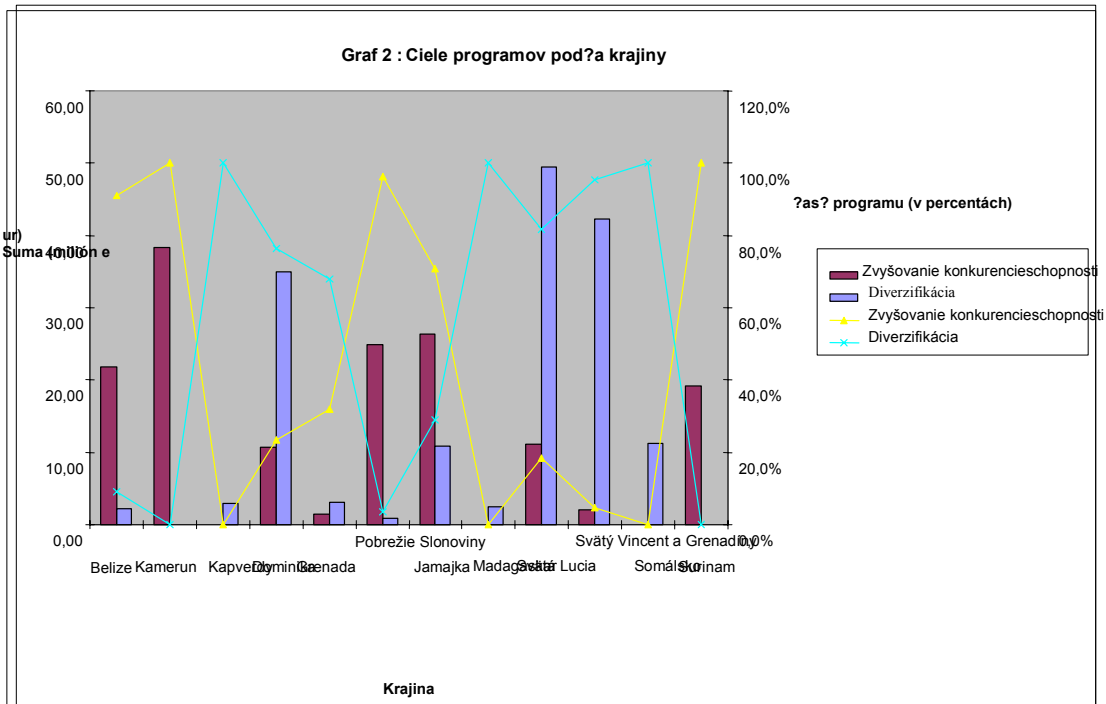

6.3. Diverzifikácia

Cieľ diverzifikácie si v roku 2005 a 2006 zvolilo 7 krajín (Kapverdy, Dominika, Grenada, Madagaskar, Somálsko, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny). Tieto krajiny buď prestali vyvážať alebo ich vývoz banánov v období 1990 až 2000 značne klesol. Žiadna z nich nedokázala obnoviť trhy v priebehu rokov 2003 až 2006. Plánované aktivity pokrývajú široký rad hospodárskych sektorov a typov investícií, ale všetky majú za cieľ zabezpečiť (bývalým) pestovateľom banánov a pracovníkom alternatívne zdroje príjmov. Trvanie programov je tiež dlhšie, zvyčajne od štyroch do piatich rokov, keďže na dosiahnutie úplného účinku je potrebný určitý čas. Programy na roky 2005 a 2006 zahŕňajú:

- Odborné vzdelávanie vrátane gramotnosti dospelých s cieľom zlepšiť možnosť zamestnania bývalých pestovateľov banánov / pracovníkov v sektoroch služieb vo východokaribských krajinách.
- Poľnohospodársku diverzifikáciu smerom k záhradníctvu zameranú na miestny trh na Madagaskare a cestovný ruch a miestne trhy vo východnom Karibiku. Na Jamajke sa bývalým vývozcom banánov pomáha diverzifikovať ich činnosť pokiaľ ide o produkciu banánov a plantajn banánov pre miestny trh (na Jamajke sa skonzumuje približne 100 000 ton banánov ročne, a to čerstvých, spracovaných ako aj plantajn banánov). Podpora poľnohospodárskej diverzifikácie zahŕňa činnosti zamerané na posilnenie rozširovania poľnohospodárskych služieb poskytovaných ministerstvom poľnohospodárstva.
- Posilnenie cestovného ruchu a/alebo súkromného sektora vo východnom Karibiku.
- Rozvoj vidieka v oblastiach tradične zameraných na pestovanie banánov, a to v Belize, na Kapverdách, Jamajke a v Somálsku (vrátane investícií do zavlažovania v malom rozsahu).
- Technickú pomoc a inštitucionálnu podporu vo všetkých siedmich krajinách.

6.4. Závazky a úhrady

Celková implementácia programov sa oneskorila. Iba 48 % všetkých pridelených finančných prostriedkov bolo určených na práce, dodávky, zákazky na služby alebo poskytovanie grantov a iba 35 % bolo vyplatených. Preto na programy, o ktorých sa rozhodlo v priebehu rokov 1999 až 2005, ostáva uzatvoriť zmluvy na približne 150 miliónov EUR (RAC) a vyplatiť približne 186 miliónov EUR (RAL).

	EUR
CELKOVÉ PRÍSPEVKY KARIBIK + AFRIKA 1999 - 2005	2 868 650,00
	EUR
ZÁVÄZKY KARIBIK + AFRIKA 1999 - 2005	136 497 654,09
	EUR
PLATBY KARIBIK + AFRIKA 1999 - 2005	100 798 874,22
	EUR
RAC KARIBIK + AFRIKA 1999 - 2005	150 367 345,91
	EUR
RAL PLATBY KARIBIK + AFRIKA 1999 - 2005	186 066 125,78

Tabuľka 2 znázorňuje vývoj pridelovania príspevkov za jednotlivé roky.

Všetky krajiny	Rok	Príspevky (€)	Záväzky (€)	Platby (€)	RAC (€)	RAC %	RAL (€)
	1999	44 500 000,00	41 674 389,15	38 775 116,57	2 825 610,85	6%	5 724 883,43
	2000	44 475 000,00	29 092 520,01	26 724 232,22	15 382 479,99	35%	17 750 767,78
	2001	43 000 000,00	27 538 027,55	18 358 707,14	15 461 972,45	36%	24 641 292,86
	2002	44 500 000,00	20 691 397,47	9 962 299,53	23 808 602,53	54%	34 537 700,47
	2003	39 500 000,00	11 165 678,00	5 328 709,06	28 334 322,00	72%	34 171 290,94
	2004	37 290 000,00	5 463 873,41	2 508 005,01	31 826 126,59	85%	34 781 994,99
	2005	34 500 000,00	2 107 500,00	177 000,00	32 392 500,00	94%	34 323 000,00
	2006	30 690 000,00	0,00	0,00	30 690 000,00	100%	30 690 000,00
Medzisúčet bez roku 2006		287 765 000,00	137 733 385,59	101 834 069,53	150 031 614,41	52%	185 930 930,47

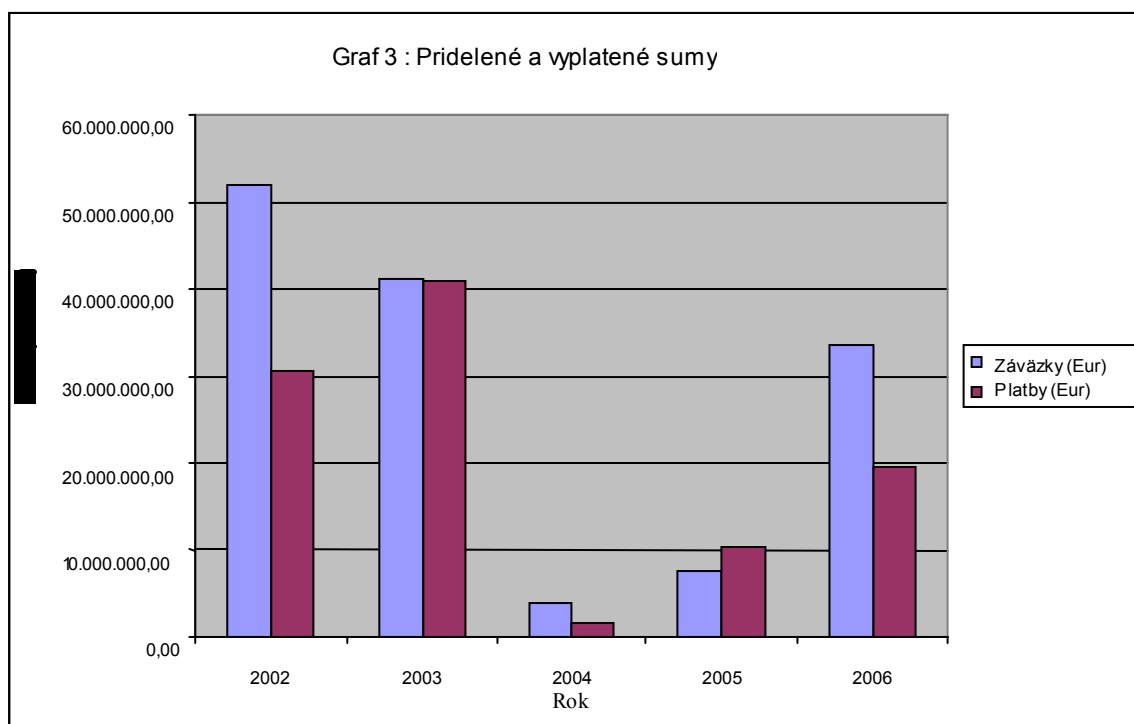
Príspevky a štúdie jednotlivých krajín

Príspevky na rok 2006 sú zahrnuté v tabuľke 2, ale keďže je ešte potrebné podpísať finančné rozhodnutia, nie sú zahrnuté v medzisúčtoch. Oneskorili sa najmä programy, o ktorých sa rozhodlo po zavedení finančného nariadenia v roku 2003.

	Príspevky (€)	Záväzky (€)	Platby (€)	RAC (€)	RAC %	RAL (€)
Belize	21 770 000,00	11 801 831,80	8 731 223,40	9 968 168,20	46%	13 038 776,60
Jamajka	33 640 000,00	19 784 450,02	16 540 148,01	13 855 549,98	41%	17 099 851,99
Dominika	41 810 000,00	18 319 854,00	9 920 793,04	23 490 146,00	56%	31 889 206,96
Svätá Lucia	56 805 000,00	23 443 666,49	20 338 125,37	33 361 333,51	59%	36 466 874,63
Svätý Vincent	40 510 000,00	11 308 278,00	7 134 508,99	29 201 722,00	72%	33 375 491,01
Grenada	4 000 000,00	2 349 639,83	1 777 643,45	1 650 360,17	41%	2 222 356,55
Surinam	17 470 000,00	10 577 607,23	7 464 445,75	6 892 392,77	39%	10 005 554,25
Medzisúčet Karibik	216 005 000,00	97 585 327,37	71 906 888,01	118 419 672,63	55%	144 098 111,99
Kamerun	35 200 000,00	18 503 298,46	16 401 755,40	16 696 701,54	47%	18 798 244,60
Pobrežie Slonoviny	21 730 000,00	10 001 282,00	8 309 891,55	11 728 718,00	54%	13 420 108,45
Somálsko	9 830 000,00	9 293 966,26	3 672 573,26	536 033,74	5%	6 157 426,74
Kapverdy	2 100 000,00	613 780,00	107 766,00	1 486 220,00	71%	1 992 234,00
Madagaskar	2 000 000,00	500 000,00	400 000,00	1 500 000,00	75%	1 600 000,00
Medzisúčet Afrika	70 860 000,00	38 912 326,72	28 891 986,21	31 947 673,28	45%	41 968 013,79
CELKOVÝ SÚČET	286 865 000,00	136 497 654,09	100 798 874,22	150 367 345,91	52,4%	186 066 125,78

Finančný stav podľa krajiny uvedený v tabuľke 3, poukazuje na veľkú rozmanitosť takmer všetkých finančných prostriedkov, na ktoré je potrebné uzatvoriť zmluvy pre Somálsko a iba 1/4 prostriedkov je určená pre Madagaskar a Kapverdy. Na najväčšie oneskorenie poukazujú programy schválené pre krajiny východného Karibiku, ktoré podporujú diverzifikáciu. Avšak realizácia programov sa zlepšila po tom, čo sa takmer dokončili úpravy programov a zodpovednosť za implementáciu bola odovzdaná delegáciám. Ako ukazuje graf 3, sumy viazané v zákazkách za rok 2006 a vyplatené do konca októbra sa za predchádzajúce roky podstatne zlepšili. Komisia očakáva, že počas nasledujúcich dvoch rokov dokáže stratené postavenie získať späť.

V hodnotení SFA uvedenom v oddiele 7, porovnanie rýchlosti financovania činností týkajúcich sa diverzifikácie a konkurencieschopnosti ukazuje, že činnosti konkurencieschopnosti si počínali lepšie. Analýza uskutočňovania programov ukazuje, že dlhodobé snahy, ktoré boli požadované od sektora banánov, nezodpovedajú požiadavkám podľa rozhodnutia Rady rozhodovať každoročne o podporných programoch. Okrem toho potreba upraviť podmienky programu po zavedení nového finančného nariadenia dočasne obmedzila činnosti a tým aj dosah programov. Avšak na väčšinu zistených problémov s prevádzkou v roku 2005 sa našlo riešenie. To prispelo k výraznému urýchleniu programov v roku 2006.

7. HODNOTENIE VPLYVU SFA

7.1. Všeobecne

Externé hodnotenie programu sa uskutočnilo v období od konca roka 2005 až do začiatku roka 2006⁶. Bolo možné podrobne preskúmať zásahy v deviatich krajinách AKT (Belize, Kamerun, Pobrežie Slonoviny, Dominika, Grenada, Jamajka, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny a Surinam), keďže sa v týchto krajinách v období 2003-2005 urýchlili projektové činnosti, zatiaľ čo traja zostávajúci príjemcovia (Kapverdy, Madagaskar a Somálsko) ešte na začiatku tohto výskumu nezačali s investíciami v rámci SFA.

7.2. Význam stratégií krajín v rámci SFA

Stredne až dlhodobé stratégie (ako je uvedené v strategických dokumentoch o trhu s banánmi), ktoré boli dohodnuté s prijímajúcimi krajinami AKT a ktoré sú základom programov každoročne dohodnutých s ich vládami, preukázali svoju opodstatnenosť. Tie štáty, ktoré sa rozhodli podporiť konkurencieschopnosť sektora banánov, dokázali udržať alebo zvýšiť množstvo banánov vyvázaných do ES vrátane niekoľko prvých mesiacov roku 2006. Krajiny, ktoré sa rozhodli podporiť diverzifikáciu, zistili, že ich vývozy banánov (Náveterné ostrovy vyviezli v roku 1996 celkom približne 191 000 ton a v roku 2004 iba 79 000) a podiel na trhu v ES naďalej klesal. Zvláštnym prípadom je Jamajka, keďže podporuje oba ciele.

Zistilo sa tiež, že tieto stratégie sú v súlade s rozvojovými stratégiami príslušnej krajiny AKT a stratégiami podpory dohodnutými s Komisiou v strategických dokumentoch krajiny.

Celkovo stratégie na obdobie 2003-2006 (základ pre finančné dohody podľa ktorých boli uvedené investície) koherentnejšie odrážajú vnútroštátne a medzinárodné zmeny a budúce perspektívy pre trh s banánmi Spoločenstva. Platí to najmä pre krajiny, ktorých jednoznačným cieľom je zlepšiť hospodársku súťaž vnútroštátneho sektora banánov: Kamerun, Pobrežie Slonoviny, Belize a Surinam.

7.3. Vplyvy SFA na sektor banánov

V tých krajinách, kde za obdobie, ktoré predchádzalo investíciám SFA, sa sektor banánov zvýšil alebo bol stabilný, rámec SFA mal vplyv na zvýšenie produktivity a efektivity a zníženie nákladov. To je prípad Kamerunu ako aj Pobrežia Slonoviny. Sektor je stále čoraz intenzívnejší a spolieha sa na prítomnosť stredných až veľkých výrobných spoločností a/alebo obchodných spoločností (či už mnohonárodných alebo nie). Rámec SFA mal značný vplyv na výrobu a organizáciu sektora, ktorý zaznamenal priaznivý vývoj. Pokiaľ ide o Kamerun, údaje ukazujú, že priemerný výnos vzrástol o 13,9 %, keď porovnáme obdobie 1994-1998 s obdobím 2002-2004, vývoz sa v priebehu rokov 1998 až

---

⁶ CRIS č. zmluvy 2005/102-529

2003 zvýšil o 20 %, počet zamestnaných pracovníkov na 1000 ton klesol z 50,78 v roku 1998 na 40,77 v roku 2003, a čo sa týka jednej konkrétnej spoločnosti, náklady na balený výrobok poklesli v období 2000 až 2005 o 12,8 %. Na Pobreží Slonoviny došlo k významnému pokroku v období 1991-1999, keď vývoz vzrástol z 118 400 ton vyprodukovaných na rozlohe 12 000 hektárov v roku 1991 na 217 500 ton vyprodukovaných na rozlohe 5 493 hektárov v roku 1999. Ďalšie zlepšenie nastalo v období 1999-2004, keď vývoz dosiahol 229 000 ton vyprodukovaných na rozlohe 5 120 hektárov v roku 2004. Výnos bol teda v roku 1991 9,9 ton na hektár, v roku 1999 39,6 ton na hektár 1999 a v roku 2004 41,7 ton na hektár.

Prispôsobenie stratégií SFA kontextovým a štrukturálnym vlastnostiam sektora prinieslo dobré výsledky v Belize i Suriname, kde rámec SFA zohral dôležitú úlohu pri obnove sektora. V Belize po hurikáne Iris, ktorý v roku 2001 zničil všetky plantáže, produkcia vzrástla zo 472 debien za akér v roku 2001 až na 760 debien za akér v roku 2004. V Suriname po kríze a uzavretí závodu v rokoch 2002-2003 výnos produkcie klesol z 15,7 ton za hektár v roku 2001 na 14,5 ton za hektár v roku 2004 ale v roku 2005 opäť výrazne vzrástol na 34,8 ton za hektár.

Naviac zvýšenie konkurencieschopnosti (meranej prostredníctvom celkových vývozných trendov a umiestnením na trhu Spoločenstva), ktoré sa čiastočne dosiahlo aj vďaka investíciám v rámci SFA na zvýšenie produktivity (meranej z hľadiska objemu výroby a produktivity práce spolu s klesajúcimi výrobnými nákladmi) malo priaznivé dôsledky na zamestnanosť v sektore banánov, najmä v Kamerune, Suriname a Belize.

Na Jamajke bol rámec SFA použitý na podporu konkurencieschopnosti tých spoločností, ktoré ostali vo vývoznom sektore banánov, prostredníctvom dobre navrhutej stratégie zameranej na obchodnú kvalitu výrobku. Jej prvé účinky možno pozorovať na vývoji ukazovateľov konkurencieschopnosti. Rámec SFA taktiež podporil činnosti (financované tak v rámci cieľov konkurencieschopnosti ako aj cieľov diverzifikácie) zamerané na podporu producentov pri prechode na miestny trh a k plantajm banánom s celkom úspešnými výsledkami.

Na Náveterných ostrovoch po začiatočnom zameraní na programy, ktorých čiastočným cieľom bolo posilnenie konkurencieschopnosti sektora banánov, postupne nastal prechod na projekty jasne zamerané na diverzifikáciu. Aj keď pri vypracovaní pôvodnej stratégie pravdepodobne došlo k podceneniu nedostatkov v sektore banánov na Náveterných ostrovoch a vzrastajúca úroveň hospodárskej súťaže na trhu ES, táto zmena bola výsledkom postupného uvedomenia si potreby zmeniť zameranie hospodárskeho rozvoja na ostrovoch. Aj napriek všeobecnému úpadku od 90-tych rokov 20. storočia, sektor banánov Náveterných ostrovov ostáva prítomný na konkrétnych trhoch ES. Kľúčovým prvkom tohto relatívneho úspechu stratégie sektora banánov na Náveterných ostrovoch je jej orientácia na spravodlivý obchodný trh. Aj keď SFA všeobecne podporuje banánový sektor, doteraz nebol predložený žiadny projekt, ktorý by priamo podporoval aspekt ich stratégie.

Je vhodné spomenúť vzťah medzi SFA a obchodnou kvalitou. Na Jamajke, v Belize a Kamerune boli počas hodnoteného obdobia finančné prostriedky SFA vložené do obchodnej stratégie zameranej na získanie osvedčení EUREPGAP (norma európskych maloobchodníkov založená na ekologických a sociálnych kritériách) a ISO14001 (ekologické riadenie). Osvedčenie o kvalite je čoraz dôležitejšia požiadavka maloobchodu, najmä na trhu Spoločenstva. Tieto investície, ktoré boli financované SFA s cieľom získať osvedčenie, mali priaznivý vplyv na zlepšenie ekologických aspektov a sociálno-ekonomických pracovných podmienok na plantážach, ako aj na posilnenie postavenia sektora v obchodnom reťazci.

7.4. Vplyvy na diverzifikáciu hospodárstva a na sociálne podmienky

Aj keď je ešte skoro na celkové hodnotenie, dopadová štúdia priniesla zmiešané výsledky o diverzifikačných činnostiach financovaných v období 1999 až 2004. Celkovo však možno konštatovať, že rôzne diverzifikačné činnosti v rámci SFA mali dôsledky v sociálnej oblasti, keďže sociálne projekty a infraštruktúry, ktoré financovali, mali za cieľ zlepšiť životné podmienky obyvateľstva postihnutých úpadkom sektora banánov.

8. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Vo svojej analýze stavu implementácie SFA, Komisia si je vedomá ťažkostí, ktoré sa vyskytli pri implementácii tohto nástroja. Avšak väčšina prevádzkových problémov, ktoré sa objavili v súvislosti finančným nariadením, sa vyriešila v roku 2005, čo prispelo k značnému urýchleniu v realizácii programov v roku 2006. Komisia bude aj naďalej vynakladať úsilie, aby urýchlila vykonávanie a zároveň zabezpečila kvalitu zásahov.

Vzhľadom k zložitosti programu a obmedzeniam, ktorým musí čeliť väčšina príjemcov, sa doporučuje posilniť pomoc technickým orgánom, ktoré sú zodpovedné za implementáciu na miestnej úrovni, ako aj konečným príjemcom. Táto technická podpora sa musí zamerať na problémy v oblasti administratívy a postupov a zjavne si vyžaduje vysoko kvalifikované odborné znalosti.

Pokiaľ ide o pridelovanie rozpočtových prostriedkov medzi prijímajúce krajiny, hodnotenie zdôrazňuje niektoré nedostatky používania cien CIF na meranie rozdielov v konkurencieschopnosti. Avšak vzhľadom na skutočnosť, že SFA v každom prípade skončí v roku 2008, nie je v záujme dobrej správy uvažovať v tomto okamihu o akýchkoľvek zmenách v tejto oblasti.

Nakoniec, čo sa týka vplyvu SFA na sociálno-ekonomickú situáciu sektora banánov a príslušných krajín, hodnotenie ukázalo, že je ešte skoro merať vplyv SFA na diverzifikáciu príslušných hospodárstiev. Vplyv bol všeobecne uspokojivý pre programy orientované na sektor banánov, kde podmienky pre jeho konkurencieschopnosť boli primerane priaznivé. Avšak rámec SFA by si tiež mohol zobrať ponaučenie z iných relatívne úspešných skúseností, ako je prechod Náveterných ostrovov na spravodlivý obchodný trh, čo by bola príležitosť pre menšie podniky udržať sa v hospodárskej súťaži na celosvetovom trhu.

Štát	Zvýšenie produktivity (I)																
	1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		spolu
	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	
Belize	3,10	(1)	3,10	(2/6)	3,00	(1)	2,70	(2/3)	3,20	(2/11/14)	2,93	(2/11/14)	2,49	(4/7/14)	1,22	(2,3,14)	21,74
Kamerun	6,20	(1/2/5/11)	5,70	(1/2/5/11)	5,60	(1/2/5/11)	5,10	(1/2/5/11)	4,50	(1/2/3/5/6/11)	4,38	(1/2/3/5/6/11)	3,72	1/2/5/6/9)	3,21	(1,2,3,5,6,11,14,20)	38,41
Kapverdy															0		0,00
Dominika	5,49	(1/14)	5,23	(1/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	0	(-)	0	(-)	10,72
Grenada	0,94	(1/5/8/14)	0,50	(1/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	0	(-)	0	(-)	1,44
Pobrežie Slonoviny	4,32	(1/2/5/14)	4,05	(1/2/5/9/14)	2,60	(1/2/5/9/14)	2,60	(6/7/14)	2,10	(1/2/5/9/14)	1,38	(5/9/12/14)	3,75	(6/9)	4,12	(5,11)	24,92
Jamajka	5,30	(3/5/6/12)	5,30	(1/2/3/4/5/6/8)	3,47	(10)	2,90	(1/2)	2,75	(1/12/14)	2,42	(1/12/14)	2,45	(12/14)	1,75	(2,12,14)	26,34
Madagaskar	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0		0		0		0,00
Svätá Lucia	4,69	(1/14)	4,96	(1/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	1,45	(12/14)	0	(-)	11,10
Svätý Vincent a Grenadiny	1,26	(5/14)	0,80	(5/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	0	(-)	0	(-)	2,06
Somálsko															0		0,00
Surinam	3,10	(1/14)	2,70	(1)	2,70	(1)	2,50	(1)	2,20	(1/5)	2,31	(1/12/14)	1,96	(1)	1,67	(2,3,22)	19,14
SPOLU	34,40		32,34		17,37		15,80		14,75		13,42		15,82		11,97		155,87

Diverzifikácia (II)																		SPOLU I a II
Štát	1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		spolu	
	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh	Suma	Druh		
Belize					0,45	(9/10)	0,80	(7)							0,89	(9,12,13)	2,14	23,88
Kamerun															0,00		0,00	38,41
Kapverdy	0,50	(7)					0,50	(7)	0,50	(7/14)	0,50	(7/14)	0,5	(7/12)	0,5	(7,12)	3,00	3,00
Dominika	1,01	(7/10)	1,27	(7/10)	6,70	(7/10/11)	6,40	(10/14)	5,90	(17/18)	5,30	(15/19)	4,51	(16)	3,83	(13/14/17)	34,92	45,64
Grenada	0,06	(14)	0,00	(-)	0,50	(10)	0,50	(10)	0,50	(12/13/14)	0,50	(15)	0,5	(15/16)	0,5	(13/14)	3,06	4,50
Pobrežie Slonoviny	0,38	(7/14)	0,30	(7/14)	0,25	(7/14)									0,00		0,93	25,85
Jamajka					1,53	(14)	1,80	(7)	1,65	(7/14)	2,42	(7/14)	1,65	(12/14)	1,75	(7,12,14)	10,80	37,14
Madagaskar	0,00		0,00		0,00		0,50	(7)	0,50	(7)	0,50	(7)	0,5	(7/12)	0,5	(7)	2,50	2,50
Svätá Lucia	3,81	(7/11)	3,92	(7/11)	9,20	(7/9/10/11/13/14)	8,80	(7/9/10/11/13/14)	8,00	(20)	7,26	(7/11/12/14)	3,06	(7/11/15/20)	5,41	(7/11/13/14/21)	49,46	60,56
Svätý Vincent a Grenadiny	4,84	(8/14)	5,65	(8/14)	6,40	(8)	6,10	(11/14)	5,60	(11/14)	5,33	(15)	4,53	(16)	3,85	(14/17)	42,30	44,36
Somálsko					0,60	(14)	2,80	(1/7)	2,60	(1/7/14)	2,07	(1/7)	1,76	(7/13)	1,5	1/7	11,33	11,33
Surinam																	0,00	19,14
SPOLU	10,60		11,14		25,63		28,20		25,25		23,88		17,01		18,73		160,44	316,31

Diverzifikácia (%)	24%		26%		60%		64%		63%		64%		52%		61%		51%	
	45,00		43,48		43,00		44,00		40,00		37,30		32,83		30,70		316,31	

Poznámky k tabuľkám Zvýšenie produktivity a Diverzifikácia

- 1 ZAVLAŽOVANIE A ODVODŇOVANIE
- 2 OBNOVA PLANTÁŽÍ
- 3 FYTOSANITÁRNA STAROSTLIVOSŤ
- 4 HNOJIVÁ
- 5 BALENIE
- 6 CHLADIARENSKÉ SKLADOVANIE
- 7 POĽNOHOSPODÁRSTVO / ROZVOJ VIDIEKA
- 8 CESTY
- 9 SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA
- 10 MIKROÚVER
- 11 SOCIÁLNE PROJEKTY
- 12 ODBORNÉ VZDELÁVANIE
- 13 INŠTITUCIONÁLNA PODPORA
- 14 TECHNICKÁ POMOC
- 15 SÚKROMNÝ SEKTOR
- 16 INFORMAČNÉ A KOMUNIKAČNÉ TECHNOLOGIE (ICT)
- 17 CESTOVNÝ RUCH
- 18 VODA
- 19 INFRAŠTRUKTÚRA
- 20 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE
- 21 ENERGETIKA
- 22 LANOVÉ DRÁHY